

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Gemeente Brielle
T.a.v.
Postbus 101
3230AC Brielle

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

Onze referentie
160754

Olonummer
5415709

Bijlagen
0

Datum 18 november 2020
Betreft Wabo advies omgevingsvergunning rijksmonument

Gegevens beschermde monumenten

Naam

Adres

Postcode/plaats

Gemeente/provincie Brielle; Zuid-Holland;
Monumentnummers 26968 en 11005

Geacht college,

Op 2 september 2020 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijzigingen van bovengenoemde monumenten op grond van artikel 2.26, tweede lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in samenhang met artikel 6.4, eerste lid onder a, van het Besluit omgevingsrecht (Bor). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden. Op 29 september 2020 zijn aanvullende stukken toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning niet te verlenen.

In principe sta ik positief tegenover het initiatief om meer aandacht te geven aan de historische betekenis van de locatie die belangrijke rol heeft gespeeld in de geschiedenis van Nederland. De plannen die u nu ter advisering heeft voorgelegd roepen nog veel vragen op en de risico's voor de instandhouding van het monument nog zijn nog niet inzichtelijk. Daarom acht ik de plannen nog niet voldragen. Om die reden adviseer ik negatief op het aan mij voorgelegde adviesverzoek en de daarbij behorende stukken.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

In Brielle is het initiatief ontstaan om de Noordpoort weer op te bouwen in een moderne variant. De Noordpoort was de poort die de Watergeuzen op 1 april

1572 rammeiden. De herbouw van de poort komt voort uit de wens om deze locatie een grotere rol te laten spelen in de jaarlijkse viering van deze gebeurtenis op 1 april.

De nog overgeleverde gemetselde fundering van de Noordpoort ligt in het meest noordelijke bastion van de vestingwerken, Bastion IX. Voorgesteld wordt de poort te reconstrueren, het maaiveld van terreplein van het bastion gedeeltelijk te verlagen en tribunes op het bastion aan te brengen door halve treden te maken in het bestaande talud. Om de looproute van de Geuze te verbeelden wordt een gemarkeerd pad aangelegd over het bastion.

Het bastion is beschermd als rijksmonument onder nummer 26968. De restanten van de Noordpoort zijn als rijksmonument beschermd onder nummer 11005. Het betreft hier dus de wijziging van twee rijksmonumenten.

Het plan is ontstaan na raadpleging van onder andere burgers en belangenverenigingen. In de zomer van 2020 is de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in kennis gesteld van het initiatief en gevraagd om advies uit te brengen op de uitwerking van het plan. Inmiddels hebben verschillende gesprekken plaatsgevonden tussen ambtenaren van de gemeente en de RCE en de ontwerpers.

Motivering

Het initiatief om een hedendaagse reconstructie van de Noordpoort te bouwen komt voort uit de wens om het erfgoed een grotere rol te laten spelen in de festiviteiten ter herdenking van de historische gebeurtenis van 1 april 1572. In 2022 wordt het 450 jarig jubileum gevierd. Deze wens laat zien dat erfgoed een verbindende rol kan spelen.

Het principe van herinrichting of verbetering van het bastion en het herkenbaar maken van de Noordpoort is zeker voorstelbaar. Wel is het van belang dat de bestaande monumentale waarden van de rijksmonumenten in de planvorming als uitgangspunt worden genomen en dat hier zorgvuldig mee wordt omgegaan om schade aan historische relictten te voorkomen.

Cultuurhistorische aspecten

Het plangebied omvat twee rijksmonumenten: bastion IX en de voormalige Noordpoort. Tevens maakt het plangebied onderdeel uit van het beschermd stadsgezicht. In de 16^e eeuw telde de ommuring van de stad Brielle vier hoofdpoorten waaronder de Noordpoort. Na de inname van de stad werden de vestingwerken verbeterd. Voor de Noordpoort is toen een bastion aangelegd dat nog enkele malen is verbeterd. Bij de aanleg van het bastion verloor de Noordpoort zijn functie. Het vervolgens ontstane verval van de Noordpoort leidde tot sloop in 1619. Lange tijd zijn de resten van de Noordpoort door grond bedekt geweest. In 1922 zijn deze resten opgegraven en op hoogte gebracht. Bij een tweede opgraving rond 1975 is het muurwerk nogmaals verhoogd. Sindsdien was dit het enige zichtbare restant van de middeleeuwse verdedigingswerken van Brielle. Het bastion heeft niet alleen betekenis in militair opzicht maar bezit ook een waterstaatkundige spuifunctie. Deze functie had deze locatie van oudsher. Naast de nog aanwezige restanten van het Noordergemaal zijn vermoedelijk nog oude spijkolken in het bastion aanwezig.

Het voorliggende plan richt zich volledig op de tijdlaag van de Noordpoort. Deze poort wil men in moderne vorm in hout opbouwen. Het bastion waar deze reconstructie wordt gebouwd wordt volgens het plan ingericht met o.a. een pad

en tribunes. De moderne verdedigingswerken, de stadsgracht en de sluizen maken geen onderdeel uit van het historische verhaal dat de planopstellers willen vertellen. In de plannen wordt een summier overzicht van de geschiedenis van de plek gegeven. Er is geen gedegen cultuur- en bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd, wat wenselijk is als basis voor het maken van verantwoorde keuzes voor de toekomst van erfgoed dat van grote betekenis is. Om recht te doen aan de monumentale waarden van beide rijksmonumenten is het van belang de consequenties van de voorgestelde ingrepen op andere tijdlagen en betekenissen van de locatie in ogenschouw te nemen. Zo kunnen ook deze tijdlagen en betekenissen voldoende leesbaar blijven in verhouding tot het naar voren halen van de tijdlaag uit 1572. Dit aspect komt in de plannen nog onvoldoende naar voren.

Technische aspecten

Het bouwen van een reconstructie van de poort brengt risico's met zich mee voor het behoud van het nu aanwezige muurwerk van de authentieke Noordpoort en voor andere historisch waardevolle ondergrondse relictten in het bastion zoals de vermoedelijk aanwezige spuisluizen. Daarom acht ik het van belang dat goed wordt onderzocht wat op dit moment de technische staat is waarin het muurwerk verkeert. Ook is het belangrijk om te weten wat de gevolgen van ontgraving en blootlegging van dit muurwerk zullen zijn.

De fundering van de Noordpoort was in de oorspronkelijke toestand met een groot gewicht belast. Deze oorspronkelijke situatie is een aantal keer gewijzigd en er is geen inzicht in de mogelijke verandering van de ondergrond. Alhoewel de precieze technische staat waarin de fundering zich nu bevindt nog niet in kaart is gebracht, kunnen er wel principe-uitspraken worden gedaan over de verwachtingen ten aanzien van de belasting van de fundering. De belasting van de oorspronkelijke Noordpoort betrof een belasting op druk. Het lichtgewicht houten volume dat men nu op het muurwerk wil plaatsen zal zorgen voor horizontale belastingen, zoals trillingen en dwarskrachten door bijvoorbeeld windbelasting. Vanwege de voorgestelde hoogte van het bouwwerk zullen dit flinke krachten zijn. Het metselwerk zal naar verwachting niet in staat zijn om deze krachten op te vangen wat schade tot gevolg zal hebben. In het voorliggende plan is het plaatsen van verankeringen in het metselwerk niet opgenomen.

Conclusie

De voorgenomen plannen op bastion IX van de Brielse vestingwerken richten zich nadrukkelijk op het herkenbaar maken van de inname van Brielle door de watergeuzen in 1572, een gedenkwaardig moment. De voorgestelde plannen roepen echter op meerdere punten nog vragen op. Het historisch onderzoek is nog te summier. Historische waarden zoals de gemoderniseerde vestingwerken en de waterbouwkundige betekenis van de plek zijn nog onderbelicht in de planvorming. Ik adviseer om meer aandacht aan deze waarden te schenken zodat er meer balans in de historische beleving en betekenis van de plek is. Verder geven de voorgenomen plannen nog onvoldoende inzicht in de (technische) gevolgen voor de historische restanten in de ondergrond. Ook op dit punt is nader onderzoek nodig om de planuitwerking zorgvuldig te laten gebeuren en risico's op aantasting van de monumenten zo klein mogelijk te maken.

Ik adviseer u het volgende uit te werken alvorens een besluit te nemen over de herinrichting van het Bastion IX:

- Laat uitgebreid cultuur- en bouwhistorisch onderzoek uitvoeren naar deze locatie waarbij breder gekeken wordt dan alleen de Noordpoort maar ook het hele bastion in zijn bredere context wordt onderzocht;
- Baseer planontwikkeling op de uitkomsten van dit onderzoek;
- Laat onderzoek verrichten naar de technische toestand van het muurwerk, de ondergrond en de diverse fasen daarvan;
- Laat onderzoeken hoe het blootgelegde muurwerk dient te worden beschermd tegen schadelijke invloeden van buitenaf zoals weersinvloeden en vandalisme;
- Laat door een restauratiearchitect een restauratie- en conserveringsplan opstellen;
- Voor het plaatsen van nieuwbouw op het monument dient de bevestiging constructief te worden uitgewerkt met de noodzakelijke verankering. Hierbij is rekening te houden met eigen frequentie en trillingen;
- Zorg voor meer inzicht in de technische uitvoering van de plannen en pas daar zo nodig het ontwerp op aan.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '*Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten*' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Afschrift en tekeningen

Graag wijs ik u erop dat u op grond van het Bor verplicht bent een afschrift van het ontwerpbesluit en van de beschikking, beide met bijbehorende stukken, op te sturen naar de minister van OCW, via het Omgevingsloket online of omgevingsvergunning@cultureelerfgoed.nl.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

hoofd regio Noord-West